

West Bengal State University
B.A./B.Sc./B.Com. (Honours, Major, General) Examinations, 2012

PART - II
SANSKRIT — HONOURS
Paper - III
(NEW AND OLD SYLLABUS)

Duration : 4 Hours]

[Full Marks : 100

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

The figures in the margin indicate full marks.

(NEW SYLLABUS)

UNIT - I

(Marks : 10)

1. Define and illustrate any *one* of the following :

उत्प्रेक्षा, अर्थान्तरन्यासः ।

2. Name and explain the figures of speech in any *one* of the following verses :

a) मधुरः सुधावदधरः पल्लवतुल्योऽतिपेलवः पाणिः ।

चकितमृगलोचनाभ्यां सदृशी च चपले लोचने तस्याः ॥

b) अविदितगुणापि सत्कविभणितिः कर्णेषु वमति मधुधाराम् ।

अनधिगतपरिमलापि हि हरति दृशं मालतीमाला ॥

UNIT - II

(Marks : 35)

3. How far do you justify the following remark :

नारिकेलफलसम्मितं वचो भारवेः ?

7 + 5

Enrich your answer with textual citations with reference to poetic style.

OR

नृपस्य मन्युव्यवसायदीपिनीरूदाजहार —

2 + 6 + 4

Whose speech is this and to whom ? Give a summary of the speech as it is found in your prescribed text and show how it really conforms to the above expression of your text.

4. Translate into Bengali or English any two of the following :

2 × 5

a) श्रियः कुरुणामधिपस्य पालनीं

प्रजासु वृत्तिं यमयुक्त वेदितुम् ।

स वर्णिलिङ्गी विदितः समाययौ

युधिष्ठिरं द्वैतवने वनेचरः ॥

b) द्विषां विधाताय विधातुमिच्छतो

रहस्यनुज्ञामधिगम्य भूभृतः ।

स सौष्ठवौदार्यविशेषशालिनीं

विनिश्चितार्थामिति वाचमाददे ॥

c) कृतारिषड्वर्गजयेन मानवी -

मगम्यरूपां पदवीं प्रपित्सुना ।

विभज्य नक्तन्दिवमस्ततन्द्रिणा

वितन्यते तेन नयेन पोरुषम् ।

d) स योवराज्ये नवयोवनोद्धतं

निधाय दुःशासनमिद्धशासनः ।

मखेष्वखिन्नोऽनुमतः पुरोधसा

धिनोति हव्येन हिरण्यरेतसम् ॥

5. Explain with reference to the context any one of the following verses (in Sanskrit) : 8

a) क्रियासु युक्तैर्नृप ! चाश्चक्षुषो

न वञ्चनीयाः प्रभवोऽनुजीविभिः ।

अतोऽर्हसि क्षत्रुमसाधु साधु वा

हितं मनोहारि च दुर्लभं वचः ॥

b) प्रलीनभूपालमपि स्थिरायति

प्रशासदावारिधिमण्डलं भुवः ।

स चिन्तयत्येव भियस्त्वदेष्यती-

रहो दुरन्ता बलवद्विरोधिता ॥

6. a) Name and expound the samāsa in युधिष्ठिरम् in 4(a) or भूभृतः in 4 (b). 2

b) Account for the case-ending in चारचक्षुषः in 5 (a).or द्वैतवने in 4 (a). 2

c) Derive आददे in 4 (b) or निधाय in 4 (d). 1

UNIT - III
(Marks : 35)

7. Why did king Dīlīpa go to the hermitage of Vaśiṣṭha ? Describe his journey to the hermitage with textual citations. When did the royal couple arrive at the hermitage of Vaśiṣṭha ? What was the prayer of Dīlīpa and Sudakṣiṇā ? How did their preceptor Vaśiṣṭha solve their problem ? 1 + 3 + 2 + 3 + 3 = 12

OR

Do you think that the excellence of Kalidāsa's style is much reflected in the description of Nature ? Establish your opinion with arguments. 4 + 8 = 12

8. Translate into Bengali or English any *two* of the following verses : 2 × 5 = 10

a) क्व सूर्यप्रभवो वंशः क्व चाल्पविषया मतिः ।

तितीर्षुर्दुस्तरं मोहादुडुपेनास्मि सागरम् ॥

b) रघूणामन्वयं वक्ष्ये तनुवागविभवोऽपि सन् ।

तद्गुणैः कर्णमागत्य चापलाय प्रणोदितः ॥

c) दुदोह गां स यज्ञाय शस्याय मघवा दिवम् ।

सम्पद्विनिमयेनोभौ दधतुर्भुवनद्वयम् ॥

d) किन्तु वध्वां तवैतस्यामदृष्टसदृशप्रजम् ।

न मामवति सद्दीपा रत्नसूरपि मेदिनी ॥

9. Explain in Sanskrit with reference to the context any *one* of the following verses : 8

a) आकारसदृशप्रज्ञः प्रज्ञया सदृशागमः ।

आगमैः सदृशारम्भः आरम्भसदृशोदयः ॥

b) प्रजानां विनयाधानाद् रक्षणाद् भ्रणादपि ।

स पिता पितरस्तासां केवलं जन्महेतवः ॥

10. a) Name and expound samāsa in भुवनद्वयम् in 8 (c) or जन्महेतवः in 9 (b). 2

b) Account for the case-ending in सागरम् in 8 (a) or रघूणाम् in 8 (b). 2

c) Derive दुदोह in 8 (c) or तितीर्षुः in 8 (a). 1

UNIT - IV
(Marks : 20)

11. Assess the excellence of Māgha as a composer of Mahakāvya ? Do you think that Māgha's composition is free from all poetic blemishes ? If not, show the points of defects with citations from text. 5 + 1 + 3

OR

Give a description of the descent of Nārada before Lord Kṛṣṇa and the reception accorded to him as found in your prescribed text. Enrich your answer with textual citations. 7 + 2

12. i) Translate into Bengali or English any one of the following verses : 4

a) महामहानीलशिलारुचः पुरो निषेदिवान् कंसकृषः स विष्टरे ।

श्रितोदयाद्रेरभिसायमुच्चकैरचूचुरच्चन्द्रमसोऽभिरामताम् ॥

b) कृतः प्रजाक्षेमकृता प्रजासृजा सुपात्रनिक्षेपनिराकुलात्मना ।

सदोपयोगेऽपि गुरुस्त्वमक्षयो निधिः श्रुतीनां धनसम्पदामिव ॥

OR

- ii) Write short notes on the following : 2 + 2

a) Nārada and Srihari

OR

b) Hiranyakaśipu and Rāvaṇa.

OR

- iii) a) Name and expound samāsa in अभिसायम् in 12 (i) (a) 2
or निराकुलात्मना in 12 (i) (b)

b) Account for the case-ending in प्रजासृजा in 12 (i) (b) or विष्टरे in 12 (i) (a). 1

c) Derive अचूचुरत् in 12 (i) (a) or कृतः in 12 (i) (b). 1

13. Explain in Sanskrit with reference to the context any one of the following verses : 7

a) तपेन वर्षाः शरदा हिमागमो वसन्तलक्ष्म्या शिशिरः समेत्य च ।

प्रसूनक्लृप्तिं दधतः सदर्तवः पुरेऽस्य वास्तव्यकुटुम्बितां ययुः ॥

b) चयस्त्वेषामित्यवधारितं पुरा ततः शरीरीति विभाविताकृतिम् ।

विभुर्विभक्तावयवं पुमानिति क्रमादमुं नारद इत्यवोधि सः ॥

(OLD SYLLABUS)

UNIT - I

(Marks : 50)

1. What is Arthaprakrti ? What are its different types ? Explain any *two* of them with reference to a dramatic text. 2 + 2 + 6

OR

Discuss after Visvanātha the essential features of a Nataka. Show the points of difference between a Nataka and a Prakarana. 5 + 5

2. Write short notes on any *two* of the following : 2 × 5

प्रवेशक, विष्कम्भक, नान्दी, गर्भसन्धि ।

3. Define and illustrate any *three* of the following figures of speech : 3 × 5

काव्यलिङ्गम् , अप्रस्तुतप्रशंसा, निदर्शना, मालोपमा, अपहृति ।

4. Distinguish between any *two* of the following pairs : 2 × 7 $\frac{1}{2}$

विभावना and विशेषोक्ति, रूपक and उत्प्रेक्षा, काव्यलिङ्ग and अर्थान्तरन्यास ।

OR

Name and explain the figures of speech in any *two* of the following verses : 2 × 7 $\frac{1}{2}$

- a) राजीवमिव राजीवं जलं जलमिवाजनि ।

चन्द्रश्चन्द्र इवातन्द्रः शरत्समुदयोद्यमे ॥

- b) बलावलेपादधुनापि पूर्ववत् प्रवाध्यते तेन जगज्जिगीषुणा ।

सती च योषित् प्रकृतिश्च निश्चला पुमांसमभ्येति भवान्तरेष्वपि ॥

- c) त्वदङ्गमार्दवं द्रष्टुः कस्य चित्ते न भासते ।

मालती - शशभृल्लेखा-कदलीनां कठोरता ॥

- d) श्रुतं कृतधियां सङ्गाज्जायते विनयः श्रुतात् ।

लोकानुरागो विनयात्र किं लोकानुरागतः ॥

UNIT - II

(Marks : 20)

5. Write an essay in Sanskrit on any *one* of the following topics : 20
- तव प्रियः कविः ।
 - जनजीवने विज्ञानस्य प्रभावः ।
 - निरक्षरतादूरीकरणम् ।

UNIT - III

(Marks : 30)

6. Describe the beauty of autumn as you find in Bhattikavyam — Canto II. 10

OR

Justify the propriety of the remark with reference to Bhattikavyam — व्याख्यागम्यमिदं काव्यम् ।

7. Translate into Bengali or English on any *two* of the following : 2 × 4

- दत्तावधानं मधुलेहिगीतौ प्रशान्तचेष्टं हरिणं जिघांसुः ।
आकर्णयन्नुत्सुकहंसनादान् लक्ष्ये समाधिं न दधे मृगावित् ॥
- सितारविन्दप्रचयेषु लीनाः संसक्तफेणेषु च सैकतेषु ।
कुन्दावदाताः कलहंसमालाः प्रतीयिरे स्रोत्रसुखैर्निनादैः ॥
- क्षुद्रान् न जक्षुर्हरिणान् मृगेन्द्रा विशश्वसे पक्षिगणैः समन्तात् ।
ननम्यमानाः फलदित्सयेव चकाशिरे तत्र लता विलोलाः ॥

8. Explain in Sanskrit with reference to the context any one of the following verses : 7

- विम्वागतैस्तीरवनैः समृद्धिं निजां विलोक्यापहतां पयोभिः ।
कूलानि सामर्षतयेव तेनुः सरोजलक्ष्मीं स्थलपद्महासैः ॥
- लतानुपातं कुसुमान्यगृह्णात् स नद्यवस्कन्दमुपास्पृशच्च ।
कुतूहलाच्चारुशिलोपवेशं काकुत्स्थ ईषत् स्मयमान आस्त ॥

9. a) Name and expound the samasa in दत्तावधानम् in 7 (a) or in कुन्दावदाता: in 7(b).
- b) Write grammatical note on any one of the following :
सामर्षतया in 8 (a), चकाशिरे in 7 (c).
- c) Derive in विलोक्य in 8 (a) or in अगृह्णात् in 8 (b).